

ЕКОНОМІКА

DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2026-59-1>

УДК 338.439:339.9:351.863(477)

*Згадова Н. С., к.е.н., доцент,
завідувач кафедри економічної безпеки, права та соціальних процесів
Одеський національний технологічний університет
natali.morozuk225@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4585-9620*

*Березовська Л. В., PhD, старший викладач кафедри
публічного управління та адміністрування
Одеський національний технологічний університет
milaberez2016@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2896-9839*

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджено вплив глобалізаційних викликів на економічну безпеку продовольчого сектору України в умовах трансформації світових ринків, посилення конкуренції та геополітичної нестабільності. Визначено, що продовольчий сектор є ключовою складовою національної економіки та важливим чинником продовольчої безпеки держави. Проаналізовано основні загрози, зокрема залежність від зовнішніх ринків, логістичні ризики, фінансову нестабільність і зниження інвестиційної активності. Обґрунтовано необхідність державної підтримки аграрного виробництва, диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків, розвитку інновацій та підвищення стійкості продовольчої системи України до глобальних викликів. Запропоновано напрями зміцнення конкурентоспроможності аграрної продукції та стабільності внутрішнього продовольчого ринку.

Ключові слова: глобалізаційні виклики, економічна безпека, продовольча безпека, продовольчий сектор, аграрна економіка, глобальні ринки продовольства, економічні ризики.

JEL code classification: F52, F60, H56, O13, Q17

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку світової економіки процеси глобалізації суттєво трансформують функціонування національних економічних систем, формуючи нові можливості та водночас породжуючи значну кількість викликів і ризиків. Особливо відчутним є їхній вплив на продовольчий сектор, який відіграє стратегічну роль у забезпеченні продовольчої та економічної безпеки держави. Для України, яка є одним із провідних виробників та експортерів аграрної продукції у світі, питання забезпечення стабільного розвитку продовольчого сектору в умовах глобалізаційних трансформацій набуває особливої актуальності. Посилення міжнародної конкуренції, нестабільність світових ринків продовольства, зміни у глобальних ланцюгах постачання, а також вплив геополітичних факторів створюють додаткові ризики для ефективного функціонування агропродовольчої системи країни.

Актуальність дослідження зумовлена також тим, що в умовах воєнних дій, економічної нестабільності та зростання глобальних загроз питання зміцнення економічної безпеки продовольчого сектору України набуває стратегічного значення для національного розвитку.

© Згадова Н. С., Березовська Л. В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Порушення логістичних маршрутів, обмеження експортних можливостей, коливання світових цін на аграрну продукцію та зниження інвестиційної активності можуть суттєво впливати на стійкість продовольчої системи держави. У зв'язку з цим виникає необхідність комплексного дослідження впливу глобалізаційних викликів на економічну безпеку продовольчого сектору України та обґрунтування ефективних механізмів підвищення його стійкості до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення продовольчої та економічної безпеки держави активно досліджується у працях українських науковців. Значний внесок у формування теоретичних і методологічних засад продовольчої безпеки зробили І. І. Лукінов, К. Б. Козак, Н. Б. Даниленко, М. С. Стадник, Г. М. Колісник, Л. Артеменко, І. В. Яковчук та інші дослідники. У їхніх роботах розглядаються економічна сутність продовольчої безпеки, методи її оцінювання, система індикаторів і механізми державного регулювання аграрного сектору. Зокрема, науковцями обґрунтовано, що продовольча безпека є важливою складовою національної та економічної безпеки держави, а її рівень залежить від ефективності функціонування сільського господарства, харчової промисловості, рівня доходів населення та цінової політики на продовольчому ринку [1].

У наукових працях також аналізуються сучасні загрози продовольчій безпеці України, серед яких економічна нестабільність, зміни у світовій торгівлі продовольством, кліматичні фактори та зниження платоспроможності населення [2].

Водночас значну увагу проблемам глобальної продовольчої безпеки приділяють і міжнародні дослідники, серед яких Мориц Лабер, Питер Климек, М. Бартелемі, Ф. Кіаї, Д. Маковські та інші. У їхніх роботах досліджуються глобальні тенденції розвитку продовольчих систем, вплив міжнародної торгівлі, змін клімату та геополітичних конфліктів на доступність продовольчих ресурсів. Зокрема, зарубіжні дослідження доводять, що порушення виробництва або експорту аграрної продукції в окремих країнах може викликати ланцюгові реакції на світових продовольчих ринках і впливати на рівень продовольчої безпеки інших держав [10]. Попри значну кількість наукових праць, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного оцінювання впливу глобалізаційних викликів на економічну безпеку продовольчого сектору України, а також формування ефективних механізмів підвищення його стійкості до сучасних глобальних ризиків і загроз. Це зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті полягає у дослідженні впливу глобалізаційних викликів на економічну безпеку продовольчого сектору України, визначенні ключових ризиків і загроз, що виникають у процесі інтеграції національної економіки у світову продовольчу систему, а також обґрунтуванні напрямів підвищення стійкості продовольчого сектору до глобальних економічних, політичних та інституційних трансформацій з метою зміцнення продовольчої та економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах глобалізації продовольчий сектор відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності держави та формуванні її конкурентних переваг на міжнародних ринках. Для України аграрний та продовольчий сектор є стратегічно важливою складовою національної економіки, що забезпечує значну частку внутрішнього валового продукту, зайнятості населення та валютних надходжень від експорту. В умовах глобальних трансформацій світової економіки посилюється взаємозалежність національних продовольчих систем, що, з одного боку, створює можливості для інтеграції у світові ринки, а з іншого – формує нові економічні ризики та загрози для продовольчої безпеки держави [4].

Україна посідає важливе місце на світовому ринку продовольства, будучи одним із провідних експортерів зернових культур, олійних культур та продуктів їх переробки. Водночас сучасні геополітичні виклики, зміни у світових ланцюгах постачання продовольства, коливання цін на аграрну продукцію та порушення логістичних маршрутів суттєво впливають на ефективність функціонування продовольчого сектору країни. Зокрема, аграрний сектор забезпечує близько 20% валового внутрішнього продукту України та генерує значну частку

валютних надходжень від експорту, що підкреслює його стратегічне значення для економічної безпеки держави [5].

Крім того, продовольчий сектор відіграє важливу роль у формуванні експортного потенціалу України. За останні роки частка агропродовольчої продукції у загальному експорті країни становила понад 50%, що свідчить про значну залежність національної економіки від стану аграрного виробництва та зовнішніх продовольчих ринків.

Таблиця 1

Роль агропродовольчого сектору у національній економіці України

Показник	Значення	Джерело даних
Частка агропромислового комплексу у ВВП України	близько 20 %	Міністерство аграрної політики та продовольства України
Частка аграрної продукції у загальному експорті України	понад 50 %	Державна служба статистики України
Частка зайнятого населення в аграрному секторі	близько 17 %	Державна служба статистики України
Основні експортні товари	зернові культури, соняшникова олія, олійні культури	Державна митна служба України
Основні регіони експорту	країни ЄС, Азії, Близького Сходу та Африки	Міністерство економіки України

Джерело складено авторами

Важливим фактором розвитку продовольчого сектору є експорт аграрної продукції, який формує значну частину валютних надходжень держави. За даними галузевих аналітичних звітів, у 2023–2024 маркетинговому році Україна експортувала близько 57,5 млн тонн зернових та олійних культур, що підтверджує її статус одного з ключових постачальників продовольства на світовий ринок.

Водночас у структурі українського аграрного експорту домінують зернові культури, зокрема кукурудза, пшениця та ячмінь. У 2024–2025 маркетинговому році обсяг експорту зернових і зернобобових культур становив понад 40 млн тонн, серед яких найбільшу частку займала кукурудза та пшениця.

Таблиця 2

Структура експорту основних зернових культур України (2024–2025 маркетинговий рік)

Культура	Обсяг експорту, млн т	Частка у загальному експорті зернових, %
Кукурудза	22,0	54,2
Пшениця	15,7	38,7
Ячмінь	2,3	5,7
Інші зернові культури	0,6	1,4
Разом	40,6	100,0

Джерело складено авторами на основі [7-8]

Незважаючи на значний експортний потенціал, продовольчий сектор України стикається з низкою серйозних викликів, що пов'язані як із внутрішніми економічними факторами, так і з глобальними трансформаціями світової економіки. Серед основних ризиків слід виділити порушення логістичних ланцюгів, зростання витрат на енергоресурси та добрива, обмеження доступу до міжнародних ринків, а також вплив військових дій на виробничу інфраструктуру агропромислового комплексу.

Важливим фактором ризику для економічної безпеки продовольчого сектору є втрати аграрної інфраструктури та виробничих потужностей унаслідок військових дій. За оцінками

експертів, прямі втрати агропромислового комплексу України у 2022–2024 роках перевищили 10 млрд доларів США, що суттєво вплинуло на можливості виробництва та експорту продовольства.

Крім того, важливим аспектом забезпечення економічної безпеки продовольчого сектору є диверсифікація зовнішніх ринків збуту. Україна активно розширює географію експорту аграрної продукції, зокрема на ринки країн Африки, Близького Сходу та Азії. Такий підхід сприяє зниженню залежності від окремих торговельних партнерів та підвищує стійкість національної продовольчої системи до глобальних економічних коливань [9].

Таблиця 3

**Основні ризики економічної безпеки продовольчого сектору України
в умовах глобалізації**

Група ризиків	Основні прояви	Потенційні наслідки
Геополітичні	воєнні дії, блокування морських портів, порушення логістичних маршрутів	скорочення експорту, зростання транспортних витрат
Економічні	коливання світових цін на продовольство, валютні ризики	нестабільність доходів аграрних підприємств
Інституційні	зміни торговельної політики, квоти та обмеження експорту	ускладнення доступу до міжнародних ринків
Технологічні	недостатній рівень інновацій та модернізації виробництва	зниження конкурентоспроможності продукції
Екологічні	кліматичні зміни, деградація ґрунтів, посухи	зниження врожайності та продуктивності

Джерело: систематизовано авторами

Таким чином, сучасні глобалізаційні процеси формують складне середовище функціонування продовольчого сектору України. З одного боку, інтеграція у світову економіку відкриває нові можливості для розвитку аграрного виробництва та розширення експортного потенціалу. З іншого боку, посилення міжнародної конкуренції, геополітична нестабільність та економічні ризики потребують формування ефективної системи управління економічною безпекою продовольчого сектору. Реалізація комплексної державної політики у сфері підтримки аграрного виробництва, розвитку інноваційних технологій та диверсифікації зовнішніх ринків збуту сприятиме підвищенню стійкості продовольчої системи України та зміцненню її позицій у глобальній економіці.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що глобалізаційні процеси мають суттєвий вплив на розвиток продовольчого сектору України, створюючи як нові можливості для підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва, так і значні економічні ризики та загрози для його стабільного функціонування. Посилення міжнародної конкуренції, нестабільність світових продовольчих ринків, порушення логістичних ланцюгів постачання та вплив геополітичних факторів ускладнюють забезпечення економічної безпеки продовольчого сектору. У зв'язку з цим важливим є формування ефективної системи управління економічною безпекою, що передбачає удосконалення державної аграрної політики, розвиток інноваційних технологій, диверсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків та підвищення стійкості продовольчого сектору до глобальних викликів з метою зміцнення продовольчої безпеки України.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення методичних підходів до оцінювання рівня економічної безпеки продовольчого сектору України з урахуванням впливу глобальних ризиків, цифровізації аграрного виробництва та трансформації міжнародних продовольчих ланцюгів постачання. Перспективним напрямом є також дослідження механізмів адаптації національної продовольчої системи до сучасних геополітичних та економічних викликів, а також формування ефективних стратегій забезпечення сталого розвитку продовольчого сектору в умовах глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Живко З. Б., Даниленко Н. Б., Стадник М. Є. Продовольча безпека України: теоретико-аналітичний огляд. *Економіка та управління національним господарством. Серія: Економіка і управління*. Том 30 (69). № 6, 2019. С. 15–23. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-6-4>
2. Яковюк І. В., Пасат М. Продовольча безпека України: виклики та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11, 2023. С. 303–307. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/72>
3. Росола У. В., Росола А. П. Глобальні та національні аспекти забезпечення продовольчої безпеки в умовах нестабільного середовища. *Економіка та управління АПК*. 2023. № 2. С. 57–64. DOI: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2023-185-2-57-64>
4. Хаєцька О. П. Органічне виробництво як складова забезпечення продовольчої безпеки України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 4(62). С. 57–74. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-4-4>
5. Бойко В., Бойко Л. Продовольча безпека та ризики для аграрного виробництва під час війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>
6. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни: аналіт. доп. / О.В. Собкевич та ін.; за ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2023. 49 с. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04>
7. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
8. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>
9. Бойдуник В. Р., Бойдуник Н. М. Конкурентоспроможність сільськогосподарського підприємства: методологія аналізу дефініції. *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки*. 2020. Том 2 № 16. 220–229. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.16.220-229>
10. Moritz Laber, Peter Klimek, Martin Bruckner, Lihuiyang Yang, Stefan Thurner. Shock propagation from the Russia-Ukraine conflict on international multilayer food production network determines global food availability. *General Economics. Nat Food* (2023). DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2210.01846>

References:

1. Zhyvko, Z. B., Danylenko, N. B., & Stadnyk, M. Ye. (2019). Prodovolcha bezpeka Ukrainy: teoretyko-analitychnyi ohliad [Food security of Ukraine: theoretical and analytical review]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom. Seriya: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 30(69), no. 6, pp. 15–23. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-6-4>
2. Yakoviuk, I. V., & Pasat, M. (2023). Prodovolcha bezpeka Ukrainy: vyklyky ta perspektyvy [Food security of Ukraine: challenges and prospects]. *Yurydychni naukovyi elektronni zhurnal*, no. 11, pp. 303–307. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/72>
3. Rosola, U. V., & Rosola, A. P. (2023). Hlobalni ta natsionalni aspekty zabezpechennia prodovolchoi bezpeky v umovakh nestabilnoho seredovyscha [Global and national aspects of ensuring food security in an unstable environment]. *Ekonomika ta upravlinnia APK*, no. 2, pp. 57–64. DOI: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2023-185-2-57-64>
4. Khaietska, O. P. (2022). Orhanichne vyrobnytstvo yak skladova zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy [Organic production as a component of ensuring food security of Ukraine]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, no. 4(62), pp. 57–74. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2022-4-4>
5. Boiko, V., & Boiko, L. (2022). Prodovolcha bezpeka ta ryzyky dlia aharnoho vyrobnytstva pid chas viiny v Ukraini [Food security and risks for agricultural production during the war in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-27>
6. Sobkevych, O. V., et al. (2023). Priorytety zabezpechennia stiikosti promyslovosti y aharnoho sektoru ekonomiky Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny: analitychna dopovid [Priorities for ensuring the resilience of industry and the agricultural sector of Ukraine's economy under full-scale war: analytical report]. Kyiv: NISD. DOI: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04>
7. Stratehiia natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14 veresnia 2020 r. No 392/2020 [National Security Strategy of Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated September 14, 2020 No. 392/2020]. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
8. Stratehiia ekolohichnoi bezpeky ta adaptatsii do zminy klimatu na period do 2030 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 zhovtnia 2021 r. No 1363-r [Environmental Security and Climate Change Adaptation Strategy until 2030: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 20, 2021 No. 1363-r]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>
9. Boidunyk, V. R., & Boidunyk, N. M. (2020). Konkurentospromozhnist silskohospodarskoho pidpriemstva: metodolohiia analizu definitsii [Competitiveness of an agricultural enterprise: methodology of definition analysis]. *Aktualni problemy rozvytku rehionalnoi ekonomiky*, no. 2(16), pp. 220–229. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.16.220-229>
10. Laber, M., Klimek, P., Bruckner, M., Yang, L., & Thurner, S. (2023). Shock propagation from the Russia-Ukraine conflict on international multilayer food production network determines global food availability. *Nature Food*. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2210.01846>

*Zghadova N. S., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Economic Security, Law, and Social Processes*

Odesa National University of Technology

natali.morozuk225@gmail.com

ORCID: 0000-0003-4585-9620

*Berezovska L. V., PhD, Senior Lecturer
of the Department of Public Administration*

Odesa National University of Technology

milaberez2016@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2896-9839

GLOBALIZATION CHALLENGES AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE'S FOOD SECTOR

Abstract. *The article examines the impact of globalization challenges on the state of economic security of Ukraine's food sector in the context of transformations in global economic processes, increasing international competition, geopolitical instability, and the growing risks in global food supply chains. It is substantiated that the food sector is one of the key components of Ukraine's national economy and an important element in ensuring the food and economic security of the state. The main globalization factors affecting the functioning of the food sector are identified, including integration into global markets, changes in the structure of international trade in agricultural products, fluctuations in global food prices, technological transformation of production, strengthening of environmental requirements, and the influence of geopolitical conflicts on food supply chains. The key threats to the economic security of Ukraine's food sector are analyzed, which manifest themselves in the growing dependence on external markets, disruption of logistics systems, instability of the financial and economic environment, and a decline in investment activity. Particular attention is paid to the impact of military actions on the functioning of the agri-food system, in particular on production capacities, export potential, and the stability of the domestic food market. The necessity of forming an effective system for managing the economic security of the food sector is substantiated, which involves strengthening state support for agricultural production, diversification of foreign economic relations, development of innovative technologies, improvement of the institutional environment, and increasing the resilience of national food systems to global challenges. Directions for increasing the level of economic security of Ukraine's food sector in the context of globalization transformations are proposed, aimed at ensuring production stability, enhancing the competitiveness of agricultural products, and strengthening the food security of the state.*

Keywords: *globalization challenges, economic security, food security, food sector, agricultural economy, global food markets, economic risks.*

Дата надходження статті: 20.03.2026

Дата прийняття статті: 10.04.2026

Дата публікації статті: 24.06.2026